

С.С. Корхов, М.М. Лебедюк
Одеський національний медичний університет

Недерматологічні захоплення відомих дерматологів*

У повсякденній життєвій метушні, у низці подій, що визначаються єдиноборством понять «хочу» і «повинен», ми з нетерпінням чекаємо на той момент, коли з'явиться можливість узятися до найулюбленішої справи. І це надихає, оскільки хобі — це те, що ми робимо винятково для отримання задоволення.

Важко уявити людину, яка не має жодних захоплень. У нашому історичному дослідженні ми сконцентрували увагу на інтересах, захопленнях та уподобаннях, які виходять за рамки основної роботи, понад ста відомих дерматологів, венерологів та деяких інших фахівців, діяльність яких пов'язана із дерматовенерологією. Для найазартніших з них такі захоплення ставали невід'ємною частиною життя, ключем до складних лабіринтів їхнього духовного світу, дзеркалом їхнього світогляду, камертоном їхньої моральності.

Імена більшості людей, про яких розповідається у статті, золотими літерами вписані в історію медицини та дерматовенерології зокрема. Вони здійснили безліч наукових відкриттів, їхній блискучий клінічний досвід допоміг зцілити і полегшити страждання величезної кількості хворих, вони є талановитими педагогами, які щедро ділилися знаннями зі своїми колегами-учнями. При цьому більшість з них мали високі громадянські якості.

Ми спробували відкрити маловідомі сторінки життя наших шановних колег. Скромно зазирали за лаштунки, аби краще побачити і оцінити те, що відбувалося на головній сцені.

Отже, у викладеному матеріалі йдеться про наших шановних колег і про їхні захоплення. Банальні та непересічні. Різні. Любов до живопису, музики, літератури. Колекціонування. Захоплення спортом та інші варіанти активного проведення часу. Дивні екзотичні уподобання. І ще те, що навряд взагалі можна вважати за такі. Те, що для деяких наших колег стало, можливо, більшим, ніж медичне покликання.

Ключові слова

дерматолог; венеролог; захоплення; уподобання; хобі.

Ми часом з нетерпінням чекаємо на кінець робочого дня. І зовсім не тому, що втомилися чи нас якось по-особливому дратує монотонність того, що відбувається. Хоча, мабуть, таке теж можливе. У цьому випадку йдеться зовсім про інше. У повсякденній життєвій метушні, у низці подій, що визначаються єдиноборством понять «хочу» і «повинен», ми з нетерпінням чекаємо на той момент, коли з'явиться можливість узятися до своєї найулюбленішої справи, яка надихає, оскільки ми робимо її винятково для отримання задоволення.

Важко уявити людину, яка не має жодних захоплень. Хоча б маленька слабкість має бути

у кожного. В одних це смачна їжа, в інших — спостереження за футбольним матчем у кріслі біля телевізора, у когось — розгадування кросвордів чи спів у караоке. А були й такі, які протягом трьохсот років намагалися вирішити теорему Ферма чи піднятися на ніким не підкорену гірську вершину. І не варто намагатись зрозуміти вибір кожного — його просто потрібно прийняти.

Для найазартніших і одержимих такі захоплення стають невід'ємною частиною життя, ключем до складних лабіринтів їхнього духовного світу, дзеркалом їхнього світогляду, камертоном їхньої моральності. Чи можна відкрити людську душу через його уподобання? Скоріш за все ні. Але побачити можна багато. Іноді те, на що раніше ніхто не звертав уваги, зовсім дрібні деталі, інколи дивовижні відтінки.

* Роботу відзначено почесною відзнакою (Awarded Honorable Mention) у конкурсі Samuel J. Zakon з історії дерматології Товариством історії дерматології. Бостон, Массачусетс, 24 березня 2022 р.

Рис. 1. Ернесто Че Гевара

Отже, ми розкажемо про наших шановних колег і про їхні захоплення. Банальні та непересічні. Різні. Імена більшості людей, про яких ми хочемо розповісти, золотими літерами вписані в історію дерматовенерології. Вони здійснили безліч наукових відкриттів, їхній блискучий клінічний досвід допоміг зцілити і полегшити страждання величезної кількості хворих, вони талановиті педагоги, які щедро ділилися знаннями зі своїми колегами-учнями. При цьому більшість з них мали високі громадянські якості.

Ми спробуємо відкрити маловідомі сторінки їхнього життя. Скромно зазирнувши за лаштунки разом із тими, кому це цікаво, ми, можливо, ще краще побачимо та оцінимо те, що відбувалося на головній сцені.

Любов до живопису, музики, літератури. Колекціонування. Захоплення спортом та інші варіанти активного проведення часу. Дивні екзотичні уподобання. І ще те, що навряд взагалі можна вважати за такі. Те, що для деяких наших колег стало, можливо, більшим, ніж медичне покликання. З чого почати? Напевно, з останнього.

Восьмого жовтня 1967 р. в Болівії під час бою з урядовими військами біля селища Ла-Ігера було поранено і захоплено в полон командира партизанського загону лікаря на ім'я Ернесто Рафаель Гевара Лінч де ла Серна. Наступного дня його було страчено... Після закінчення університету Буенос-Айреса Ернесто працював лікарем у Мексиці. Спеціалізувався у хірургії, дерматології, лепрології та лікуванні хвороб, супутніх проказі. Звичайно, йдеться про великого латиноамериканського революціонера, команданте Кубинської революції 1959 р. і кубинського державного діяча Ернесто Че Гевара (Ernesto Rafael Guevara Lynch de la Serna, 1928–1967) (рис. 1). Весь світ знає ім'я великого революціонера, але практично ніхто не знає дерматолога на ім'я Че Гевара.

Бути корисними своїй країні чи хоча б частині її громадян і на немедичній ниві з більшим чи меншим успіхом намагалися багато наших колег. Французький дерматовенеролог масон Жан-Віктор Оганьє (Jean Victor Augagneur, 1855–1931) завідував кафедрою венеричних хвороб та керував клінікою сифілісу в університеті Ліона у 1904–1905 рр. Ця амбітна і досить зла людина, що мала пристрасний характер, отримала прізвиська «Диктатор Ліона» та «Імператор» не за свою медичну діяльність, а за службу на посаді мера Ліона, губернатора Мадагаскару, міністра та генерал-губернатора Екваторіальної Африки. Засновника Швейцарського товариства дерматології та венерології та першого керівника дерматологічної служби в Женеві Х'юза Ольтрамара (Hughes Oltramare, 1851–1937) у 1918–1919 і 1922–1923 рр. обирали мером цього прекрасного міста у підніжжя Монблану. Завершивши медичну академічну кар'єру і оселившись у своїй садибі в Лонпон-сюр-Орж (Longpont-sur-Orge), відомий французький дерматолог Фердинанд Жан Дар'є (Ferdinand Jean Darier, 1856–1938) протягом десяти років — з 1925 до 1935 р. — очолював муніципалітет цього невеликого містечка поблизу Парижа. А на півдні Франції в місті Юпарлак (Huparlac) обов'язки мера в дуже складний період з 1939 до 1945 р. справно виконував доктор Жозеф Айріньяк (Joseph Ayrignac, 1874–1951), відомий фахівець з лікування хвороб шкіри і сифілісу. У вільний від державної служби час він співав у створеному і очолюваному ним хорі. Голос Ж. Айріньяка зберегла для історії всесвітньо відома компанія Columbia, що випустила платівки з музичними творами цього самотнього творчого колективу. А ще Жозеф Айріньяк був великим прихильником боулінгу і одним із засновників у 1921 р. найстарішого у Франції спортивного боулінг-товариства Espalion. Під час австрійської окупації Боснії та Герцеговини відомий дерматолог із Відня Ісидор Нейман (Isidor Neumann, 1832–1906) за завданням уряду опікувався проблемами системи охорони здоров'я. Англійський дерматолог сер Ернест Гордон Грем-Літл (Ernest Gordon Graham-Little, 1867–1950) з 1924 до 1950 р. був депутатом британського парламенту. Дерматолог за професією Девід Кінг Олдердаїс (David King Alderdice, b. 1966) з лікарні Ольстера у 1998–1999 рр. був лорд-мером Белфаста.

Михайло Опанасович Булгаков (1891–1940) (рис. 2) — письменник та чудовий лікар. Народився у Києві в родині професора духовної академії. Випускник медичного факультету Київського університету Святого Володимира. Диплом про затвердження він отримав 31 жовтня

1916 р. У формуванні Булгакова як дерматовенеролога особливе місце посідав завідувач кафедри шкірних та венеричних хвороб професор Сергій Петрович Томашевський (1854—1916). Лікарською справою М. Булгаков займався близько чотирьох років. Працював на самостійній лікарській ділянці, у шпиталях, був хірургом, інфекціоністом, венерологом. А головне, він зустрічався з людьми різного віку, професій та соціальних верств, завдяки чому набув великого досвіду та знання життя, необхідних письменникові. Віддаючи належне Булгакову як лікарю, без жодних сумнівів треба визнати, що письменник у ньому все ж таки переміг. Сам він про це 26 жовтня 1923 р. у своєму щоденнику написав так: «В миттєвості нездорового самотності предаюсь печальним и завистливым мыслям. Горько раскаиваюсь, что бросил медицину и обрек себя на неверное существование. Но, видит Бог, одна только любовь к литературе и была причиной этого» [2].

Михайло Опанасович Булгаков — автор романів «Біла гвардія», «Майстер і Маргарита», п'єс «Дні Турбіних», «Біг», повісті «Собаке серце» та багатьох інших творів. Ще як венеролог Булгаков став автором гумористичного оповідання «Свято з сифілісом». А науково-літературна специфіка його оповідання «Зірковий висип» не має аналогів у світовій літературі. У ньому з великою цнотливістю і гуманністю Булгаков розповів про хворих на сифіліс і описав подробиці їхнього лікарського обстеження. При цьому він дав глибокий науковий аналіз поширення цього страшного захворювання та навіть окреслив заходи боротьби з ним.

Конкуренцію лікарю Булгакову на літературній ниві складно скласти не те що дерматологам, а й професійним письменникам. І все ж...

Готфрід Бенн (Gottfried Benn, 1886—1956) — німецький поет-експресіоніст, прозаїк, драматург, лікар. Фахівець у галузі шкірних і венеричних хвороб та патологоанатом. Був одним із перших шанувальників, а пізніше жорстким критиком націонал-соціалізму. У 1936 р. фашисти заборонили йому лікарську практику, в 1938 — виключили з імперської палати культури, заборонивши не лише публікувати свої твори, а й навіть писати їх. У 50-ті роки Готфрід Бенн був своєрідним «законодавцем» у західнонімецькій літературі, яка в ті роки багато в чому перебувала під впливом письменників «внутрішньої еміграції» і по більшості була далекою від політичної та соціальної проблематики.

Старший лікар дерматологічної клініки університету в Мюнхені Ганс Отто Мюнстерер (Hans Otto Münsterer, 1900—1974) — автор кількох романів, романтичних балад та меланхолійної

Рис. 2. Михайло Опанасович Булгаков

поезії. Як і Готфрід Бенн, у 1937 р. Мюнстерера виключили з імперської палати культури Третього рейху і заборонили займатися літературною діяльністю. Тільки в 1947 р. знову з'явилися його вірші в журналах «Золоті ворота» («Das Goldene Tor») та «Хохланд» («Hochland»). Певний вплив на його літературну творчість справила близька дружба з молодим Бертольдом Брехтом. Доктор Мюнстерер проводив етнографічні дослідження та зібрав видатні етнографічні колекції, які зараз є частиною експозиції Баварського національного музею у Мюнхені та найбільшого у Німеччині та світі Єпархіального музею християнського мистецтва у баварському Фрайзінгу.

Німецько-американський лікар Мартін Гамперт (Martin Gumpert, 1897—1955) мав найвищі літературні якості. Він є автором чудових віршів та прекрасної прози. Перебуваючи в політичній еміграції, з осені 1936 р. жив у Нью-Йорку, де підтримував добрі стосунки з багатьма німецькими письменниками-вигнанцями. Особливо дружні стосунки, якщо не сказати більше, у Мартіна Гамперта склалися з Ерікою Манн та її братом Клаусом, дітьми видатного німецького письменника, лауреата Нобелівської премії Томаса Манна. У своєму ключовому творі та одній з найзначніших книг ХХ ст. «Доктор Фаустус» (1943) Томас Манн скористався інформацією доктора Гамперта про перебіг сифілісу. Ймовірно, такий яскравий опис захворювання видатний письменник навряд чи отримав би з інших джерел. А ще Мартін Гамперт працював медичним оглядачем у всесвітньо відомому журналі новин «TIME».

Значних успіхів на літературній ниві досяг наш німецький колега Філіп Келлер (Philipp Keller, 1891—1973) з Аахена.

Мальтійського поета і дерматолога Рузара Бріффа (Ruzar Briffa, 1906—1963) вважають найбільшою фігурою в мальтійській літературі. З 1951 до 1963 р. він читав лекції з дерматології та венерології в Королівському університеті Мальти в м. Мсіда. Рузар Бріффа був одним із

небагатьох дерматологів, портрети яких розміщені на поштових марках. Щоправда, в такий спосіб відзначені його успіхи не в дерматології, а саме в літературі.

Австрійський лікар, поет та есеїст Елеазар Фойерман (Elesar Jerzy Feuerman, 1919–2011) писав у літературних журналах під псевдонімом Єжи Погорзельський (Jerzy Pogorzelski). У 1957 р. він емігрував до Ізраїлю. Доктор Фойерман протягом багатьох років завідував дерматологічним відділенням у лікарні «Бейлінсон» (Beilinson Hospital), був професором та керівником кафедри дерматології у Тель-Авівському університеті. Його обирали президентом Дерматологічного товариства Ізраїлю.

Дуже ексцентричний одесит лікар Ценовський створював свій літературний імідж не тільки у Південній Пальмірі, а й у Москві. Антон Антонович Ценовський (1862–1930), доктор медицини, журналіст, музичний критик, співробітник газети «Одесские новости», друкувався в «Русском слове». З 1923 р. працював у Москві у популярній газеті «Труд». До від'їзду з Одеси Антон Антонович мав активну медичну практику. У рамках роботи в Одеському дерматологічному та венерологічному товаристві він виконував обов'язки товариша голови, тобто його заступника. На думку дослідників, грек за національністю А.А. Ценовський був кузеном Ганни Миколаївни Цакні, першої дружини російського письменника, лауреата Нобелівської премії Івана Буніна. Найімовірніше, Антон Антонович познайомився з Іваном Олексійовичем на його весіллі з Ганною Миколаївною. Надалі вони підтримували добрі стосунки, часто зустрічалися, вели дружнє листування [4].

Видатний німецький дерматолог і сифілідолог Еріх Гофман (Erich Hoffmann, 1868–1959) наприкінці 40-х років минулого століття опублікував дві книги про своє життя в медицині під назвою «Wollen und Schaffen» («Бажання та творення») та «Ringeln um Vollendung» («Прагнення до досконалості»). Очевидно, знаменитому лікарю та вченому було що розповісти про своїх вчителів, серед яких був Рудольф Вірхов (Rudolf Virchow, 1821–1902), про великі наукові роботи в галузі експериментального сифілісу та про видатне відкриття разом із Фрицем Шаудіном (Fritz Richard Schaudinn, 1871–1906) та Фредом Нейфельдом (Fred Neufeld, 1869–1945) збудника сифілісу *Spirochaeta pallida*. Про перші дослідження сальварсану разом з Паулем Ерліхом (Paul Ehrlich, 1854–1915), про еміграцію за часів націонал-соціалізму та багато іншого.

Випускник Карлового університету в Празі професор Антонін Тріб (Antonín Tryb, 1884–1960), засновник клініки дерматології на медич-

ному факультеті університету імені Масарика в Брно, голова Чехословацького товариства дерматології. Він є автором численних романів та поетичних збірок.

Георгій Борисович Біленький (1922–1970), доктор медичних наук, професор, керівник дерматологічної клініки МОНДКІ (Московський обласний науково-дослідний клінічний інститут ім. М.Ф. Володимирського), член Спілки письменників СРСР. Протягом 12 років був вченим секретарем розділу дерматовенерології Великої медичної енциклопедії. Георгій Борисович — людина винятково складної долі. Його батько став жертвою сталінських репресій та був розстріляний у 1937 р. У 1950 р. доцента Біленького заарештували і засудили за 58-ю статтею (ворог народу). У 1955 р. був реабілітований. Георгій Борисович увійшов до літератури, опублікувавши кілька оповідань та повість. За його сценарієм було знято художній фільм «І знову ранок», а в МХАТі за цим твором було поставлено п'єсу.

Професор дерматології в Токійському імператорському університеті Масао Ота (Masao Ota, 1885–1945) — видатний фахівець у галузі мікології та лепрології, відомий дерматологам усього світу як вчений, який ідентифікував «невус Ота». Він був тонким знавцем культури та історії мистецтва. Під псевдонімом Кіношита Мокутаро (Kinoshita Mokutaro) писав вірші, п'єси та романи. Також був чудовим, вельми самобутнім художником.

Професор Алоїс Грейтер (Aloys Greither, 1913–1986) — керівник університетської дерматологічної клініки у Дюссельдорфі. Описав особливу форму прогресуючого дискератотичного дерматозу — «синдром Грейтера». Алоїс був людиною різнобічних інтересів. Він став лікарем вже маючи вищу музичну освіту та будучи кандидатом мистецтвознавства. Крім того, був художником, перекладачем, письменником, поетом, колекціонував витвори мистецтва.

Сказати, що багато колег-дерматологів грали на різних музичних інструментах — все одно, що не сказати нічого. Чи не для більшості з них музична освіта була просто складовою їхньої загальної освіти, важливим елементом у їхньому естетичному вихованні. Для деяких музика назажди залишилася невід'ємною частиною життя.

Історія зберегла чудове документальне свідчення про небайдуже ставлення до музики в сім'ї великого дерматолога Пола Герсона Унна (Paul Gerson Unna, 1850–1929). ...У вітальні зібралася вся родина. Можливо, сьогодні Ханука чи переддень Різдва, а може й звичайнісінький день. Що виконає сімейний оркестр? Біля рояля Пол молодший, а в глави сім'ї партія на віолончелі... (рис. 3).

Професор Йохан Фабрі (Johannes Fabry, 1860—1930) протягом майже тридцяти років очолював кафедру дерматології та дерматологічні клініки у Дортмунді. У 1898 р. він зробив перший опис хвороби, яка тепер носить його ім'я. «Хвороба Фабрі», або «хвороба Андерсона — Фабрі» — це рідкісне генетичне захворювання, що виникає внаслідок порушення метаболізму сфінголіпідів і має широкий спектр клінічних симптомів. Професор Фабрі був різнобічно обдарованою людиною. Він виявляв великий інтерес до музики, дуже талановито грав на скрипці та альті.

Знаменитий професор дерматології в університеті Цюріха Гвідо Мішер (Guido Miescher, 1887—1961), про якого ми розповімо нижче, грав на скрипці. Виняткові музичні здібності мав його син, відомий професор Пітер Антон Мішер (Peter Anton Miescher, 1923—2020), фахівець з проблеми автоімунних захворювань та чудовий музикант, який закінчив консерваторію. Не коректно порівнювати наукові та музичні успіхи батька та сина. Але щодо однієї позиції в їхньому загальному захопленні син явно виявився попереду батька. Йдеться про розмір... музичного інструмента. Батько віртуозно грав на скрипці, син віддав перевагу віолончелі.

Київський дерматолог Карол Шадек (Karol Szadek, 1852—1907) з юності грав на віолончелі. Він здобув повну загальну та музичну освіту в Житомирі, де його батько, випускник Празької консерваторії, викладав музику. У 1868—1874 рр. К. Шадек навчався на медичному факультеті університету Святого Володимира в Києві. Ще під час навчання він виконував свою партію в оркестрі міського театру.

Чудово грав на скрипці завідувач кафедри шкірних та венеричних хвороб Вінницького медичного інституту професор Юхим Миронович Левін (1895—1961). Він був членом мистецької ради Обласного музично-драматичного театру імені М.К. Садовського. Про себе Юхим Миронович писав: «До лікарської діяльності моєю професією було музичне мистецтво, головним чином оперний спів» [1].

Американський дерматолог з Далласу Джордж Бейкер (George C. Baker, b. 1951) отримав перші уроки гри на фортепіано у чотири роки. У віці 10 років він почав навчатися гри на органі. Сьогодні Джордж Бейкер є всесвітньо відомим органістом, композитором та педагогом музики. На додаток до своєї музичної кар'єри Дж. Бейкер отримав ступінь доктора медицини в Південно-Західній медичній школі Техаського університету в Далласі у 1987 р. Після стажування в галузі внутрішньої медицини та дерматології з 1991 р. займається практичною дерматологією.

Рис. 3. Сімейний концерт у будинку Унна

Зліва направо: Елізабет, Ойген, Карл, Георг Вільгельм, Пол-молодший та глава сім'ї Пол Герсон Унна.

З раннього дитинства майбутній першовідкривач блідої трепонеми Фриц Шаудін проводив багато часу біля фортепіано. Примітно, що робив він це з великим бажанням, на відміну від інших нав'язуваних йому занять. Так Шаудін-старший був зовсім розчарований байдужістю сина до коней. Подумати тільки, адже розведення коней було частиною сімейного бізнесу. Музика стала важливою в його, на жаль, дуже короткому житті. Часом, спілкуючись із друзями та колегами, він виконував для них улюблені твори Грига, Шумана, Бетховена.

Керівник кафедри дерматології Гарвардського університету з 1959 до 1987 р. та голова дерматологічної служби Масачусетського госпіталю Томас Бернард Фітцпатрік (Thomas Bernard Fitzpatrick, 1919—2009) був пристрасним любителем музики, піаністом та експертом з творчості Йогана Брамса. Він був скромною людиною, але дуже пишався тим, що його було обрано до складу Ради піклувальників всесвітньо відомого симфонічного оркестру Бостона.

Англійський дерматолог Джордж Крайтон Уеллс (George Crichton Wells, 1914—1999) працював у Лондонській лікарні Святого Томаса. У 1971 р. він зробив опис еозинофільного целюліту («синдром Уеллса»). Серед його різнобічних захоплень значне місце посідала гра на іспанській гітарі. Красиво та романтично.

Гра на гітарі та фортепіано — одне з улюблених захоплень дерматолога Марка К. Валентайна (Mark Conrad Valentine, b. 1948) з Еверетту, штат Вашингтон. Він також є зятятим колекціонером та реставратором старих медичних книг. Експерт з історії дерматології професор Валентайн є головою Комітету з присудження премії Семюеля Закона (The Samuel J. Zakon Award Committee American Academy of Dermatology. Award for Best New Work in the History of Dermatology).

Але музичний інструмент кожен маестро вибирає самостійно. Завідувач кафедри шкірних та венеричних хвороб Ташкентського медичного інституту професор Армаїс Аристоргович Акбовян (1900–1974) був дуже музикальним і в молодості грав на трубі.

А німецький дерматолог, лідер у галузі грибкових захворювань і особливо у гінекологічній мікології, доктор Хайнц Малік (Heinz Malicke, 1933–2009) віртуозно вправлявся із саксофоном та кларнетом.

Англійський лікар Кемпбелл Грейг де Морган (Campbell Greig De Morgan, 1811–1876) був талановитим музикантом та обдарованим карикатуристом. У дерматології він залишив по собі пам'ять, описавши симптом, названий його ім'ям. «Симптом Моргана» («плями Моргана») – дрібні телеангіектатичні ангіоми на обличчі та інших ділянках тіла у людей похилого віку; ознака старіння.

Нам нічого не відомо про те, чи грав професор Фред Маллінс (J. Fred Mullins, 1920–2002), керівник дерматологічної клініки Техаського університету в Сан-Антоніо, на якомусь музичному інструменті. Але всі, хто був з ним знайомий, знали, що він був чудовим танцюристом. Прізвисько, яке він отримав, якнайбільше відповідало його головному захопленню. «Танцюючий Фред» – і цим усе сказано.

Опустивши кришку рояля і відклавши перо, хтось із наших колег, узявши пензель та палітру, підходив до мольберта. «Талановита людина має талант у всьому». Не нам належить цей вислів, але заперечувати суті сказаного ми точно не будемо. Тільки захоплення та величезну повагу викликають різнобічні здібності наших шановних колег.

Антон Ельфінгер (Anton Elfinger, 1821–1864) – австрійський лікар та талановитий ілюстратор. Він навчався в Академії образотворчих мистецтв Відня, потім вивчав медицину. У 1845 р. став помічником відомого дерматолога Фердинанда фон Гебра (Ferdinand Ritter von Hebra, 1816–1880). З 1849 до 1858 р. був ілюстратором медичної літератури. Разом з Карлом Хейтцманом (Carl Heitzmann, 1836–1896), ще одним дерматологом, патологоанатомом та чудовим ілюстратором, вони оформили видатну роботу Фердинанда Гебра «Atlas der Hautkrankheiten» («Атлас шкірних захворювань»). Ельфінгер був ще й найпопулярнішим карикатуристом. Він публікував свої роботи під псевдонімом Cajetan – Каетан. Талановитим художником був австрійський лікар Соломон Ерманн (Salomon Ehrmann, 1854–1926), професор дерматології у Відні.

Фелікс Пінкус (Felix Pinkus, 1868–1947) у 1939 р., рятуючись від нацистів, залишив Німеч-

чину. Складний і довгий шлях, що проходив через Норвегію, Швецію, Данію, Радянський Союз і Японію, привів вченого до Сполучених Штатів, де з 1933 р. проживав його син Герман Пінкус (Hermann Pinkus, 1905–1985), відомий американський дерматолог. На запрошення професора Генрі Міхельсона (Henry Michelson, 1888–1972) в університеті штату Мінесота він читав лекції з гістопатології шкіри. Фелікс був людиною, яка знала Рудольфа Вірхова, Роберта Коха (Robert Koch, 1843–1910) та багатьох інших легендарних лікарів і вчених, таких як Фердинанд Жан Дар'є, Йозеф Ядассон (Joseph Jadassohn, 1860–1936), Георг Арндт (Georg Arndt, 1874–1929), Фріц Шаудін та Еріх Гофман. Він особливо захоплювався Паулем Ерліхом, якого вважав генієм. Щоправда їхні стосунки мали як науковий, так і особистий характер – Нобелівський лауреат (1908) був одружений з Гедвігою Пінкус, двоюрідною сестрою Фелікса. Захопленням Фелікса Пінкуса була любов до малювання і, на думку колег та фахівців, він був талановитим художником.

Йорген Нільсен Шауманн (Jörgen Nilsen Schaumann, 1879–1953) – професор дерматології у Стокгольмі. Спеціалізувався в галузі саркоїдозу. Був досвідченим художником та скульптором. Його роботи прикрашають деякі громадські місця у столиці Швеції.

Тонким знавцем музики та живопису був відомий французький дерматолог і міколог Раймон Жак Адрієн Сабуро (Raymond Jacques Adrien Sabouraud, 1864–1938), який практично все життя працював у лікарні Сент-Луїс у Парижі. Вільний час він присвячував скульптурі і отримував дуже сприятливі відгуки мистецтвознавців свого часу. Які чудові його бронзові статуєтки в стилі ню! І це не лише наша суб'єктивна оцінка, а й думка спеціалістів. Пішовши у відставку, Сабуро повністю присвятив себе скульптурі (рис. 4).

Роберт Кренстон Лоу (Robert Cranston Low, 1879–1949) – шотландський дерматолог з Единбурга. Ще студентом він захопився живописом. У його медичній кар'єрі навіть був такий момент, коли він прагнув повністю присвятити себе живопису. Більше поталанило медицині. Сьогодні одне із його полотен прикрашає Королівську лікарню в Лестері.

Адольф Дюпон (Adolphe Dupont, 1898–1982) – бельгійський дерматолог, професор кафедри дерматології медичного факультету університету Брюсселя. Крім медицини Адольф Дюпон мав ще одну пристрасть. І це навіть більше, ніж хобі. По суті, він мав другу кар'єру – кар'єру живописця, аквареліста, малювальника і гравера. Він опублікував кілька досліджень, присвячених відомим художникам.

Дерматолог з Пенсильванії Мінерва Сміт Бурк (Minerva Smith Buerk, 1909–2011) — президентка Американської медичної асоціації жінок (1970–1971) та одна із засновниць Жіночого дерматологічного товариства США, є автором чудових мальовничих робіт.

Одеський дерматолог професор Микола Зіновійович Юхневич (1886–1966) був талановитим художником та постійним учасником багатьох виставок. Йому вдавалися як натюрморти і поетичні пейзажі, так і портрети та гострі карикатури. Він був членом Мистецького товариства імені К.К. Костанді, яке об'єднувало художників традиціоналістської та помірно-модерністської орієнтації (проіснувало до 1930 р.)

Цей список талантів можна продовжувати та продовжувати. Але ми хочемо обговорити ще одне питання, яке є для нас вельми цікавим. Не можна не звернути увагу на те, що й ті, хто сам брався за пензель, і ті, кому бог не дав цього таланту, зі зрозумілих причин налагоджували особисті стосунки з художниками. Лікували, а в подальшому товаришували чи, навпаки, товаришували, а потім лікували. Напевно, траплялося й таке, що тільки товаришували чи лише лікували. Так-от, дружні стосунки з майстрами пензля часто давали цілком передбачуваний результат — у колекціях наших колег з'являлися нові експонати. Часом то були портрети друзів-дерматологів пензля друзів-художників. Бувало і навпаки, коли портрети пацієнтів та колег народжувались від пензля самих дерматологів, але траплялося таке набагато рідше.

Існує полотно, на якому зображений великий венеролог Альфред Фурньє (Jean Alfred Fournier, 1832–1915) пензля Анрі Тулуза-Лотрека (рис. 5), портрет професора дерматології Ягеллонського університету Францішека Кришталовича (Franciszek Krzysztalowicz, 1868–1931) пензля Станіслава Виспянські (рис. 6), портрети видатного дерматовенеролога з Бреслау Альберта Нейссера (Albert Neisser, 1855–1916) та його дружини Тоні, написані Альфредом Грейцером та Фрицем Ерлером (рис. 7). Винятково цікавим є знаменитий портрет відомого французького лікаря Поля Гаше (Paul Gachet, 1828–1909) пензля ван Гога (рис. 8). Свого часу він став найдорожчою картиною у світі. У 1990 р. на аукціоні Christie's портрет був куплений за \$82 млн, а потім його було перепродано на Sotheby's за \$60 млн анонімному покупцю. З того часу місцезнаходження картини невідоме. До речі, колекціонер живопису та великий цінувальник імпресіоністського мистецтва Поль Гаше був останнім лікарем Вінсента ван Гога під час його перебування в Овер-сюр-Уаз. А художник-аматор доктор Гаше

Рис. 4. Скульптор Раймон Сабуро у своїй майстерні

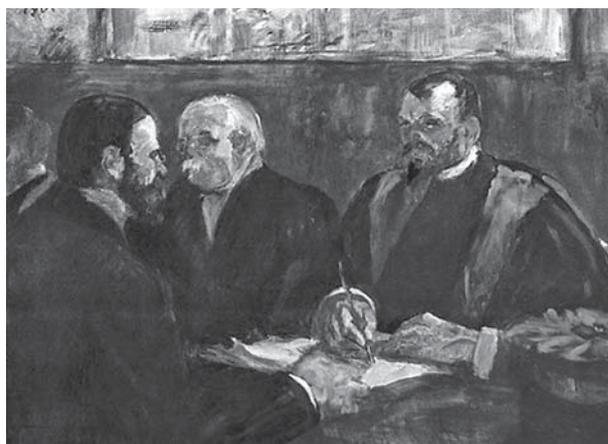

Рис. 5. Іспит на факультеті медицини у Парижі. Анрі Тулуз-Лотрек. 1901 р.

Другий праворуч Альфред Фурньє.

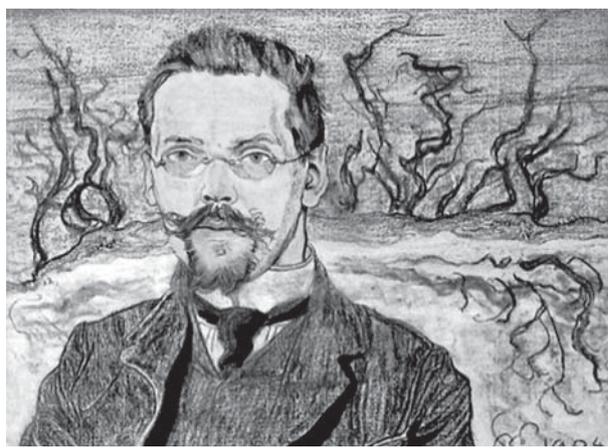

Рис. 6. Портрет Францішека Кришталовича. Станіслав Виспянські. 1904 р.

зробив передсмертний малюнок великого художника (рис. 9).

І ще одна, зовсім приголомшлива історія. Нещодавно в запасниках Лондонської національної галереї було виявлено безцінний портрет венеційського художника Вечеліо Тиціана. Кар-

Рис. 7. Портрети Тоні (1909) та Альберта Нейссер (1910). Альфред Грейцер

Рис. 8. Портрет доктора Гаше. Вінсент ван Гог. 1890 р.

Рис. 9. Вінсент на смертному одрі. Малюнок доктора Гаше. 29 липня 1890 року. Музей д'Орсе, Париж

тину придбала Національна галерея ще у 1924 р. і майже сто років вона припадала пилом у запасниках. На картині, як з'ясувалося, зображен Ієронім Фракасторій Веронський — італійський лікар, астроном і поет, один із видатних представників епохи Відродження (рис. 10). Ім'я вченого Джироламо Фракасторо (Girolamo Fracastoro, 1478—1553), що постійно використовується в літературі, є некоректним англійським перекладом і не може вважатися правильним [3]. Серед іншого, Ієронім Фракасторій Веронський є автором трьох медичних, в історичному плані абсолютно безцінних, науково-літературних творів — «Сифіліс, або Галльська хвороба», «О контагіях, контагіозних хворобах та лікуванні» та трактату «Про сифіліс». Тиціан та Ієронім Фракасторій Веронський були знайомі один з одним. Їхнє листування свідчить про дружні стосунки майстра та ескулапа. Хоча існує й інша версія, точніше, суттєва деталь, що тільки підтверджує факт їхньої дружби. Цілком імовірно, що портрет, про який йдеться, це подарунок вдячного пацієнта своєму лікарю. Експерти вважають, що портрет був написаний наприкінці 20-х — на початку 30-х років XVI ст.

Відомий професор дерматології з Парижа Фердинанд Жан Дар'є зображений на портреті Люсьєна Леві-Дюрме, а його колега з Ліона П'єр Адольф Адрієн Дойон (Pierre Adolphe Adrien Douyon, 1827—1907) — на портреті Леона Бонна. Художник Ганс Макарт написав портрет дружини видатного дерматолога Моріца Капоші (Moriz Kaposi, 1837—1902). Відомий скульптор Карл Кундманн створив мармурову статую, що вінчає сімейний склеп Капоші. Моделлю для скульптури послужила Марта Капоші.

Є підстави вважати, що Микола Дмитрович Кузнецов, один із засновників «Товарищества южнорусских художников», був пацієнтом відомого одеського лікаря Теофіла Ігнатовича Вдовіковського (1834—1916). Результатом їхньої зустрічі та подальшого спілкування, окрім медичних аспектів, є ще портрет лікаря, написаний художником у 1887 р. Ще один портрет Вдовіковського належить пензлю пацієнта, за що дякуємо Миколі Дмитровичу. Адже якби не було цього полотна, можливо, сучасники й не уявляли б, як виглядав перший голова Одеського дерматовенерологічного товариства.

Портрети лікарів пензля пацієнтів... Є відчуття, що такі роботи майже завжди мають хитромудрий сюжет. Але коментувати ці ситуації — завдання окремого дослідження.

Колекціонери... Серед тих, про кого ми пишемо, захоплення колекціонуванням було якщо не у кожного, то у кожного другого. І це зрозуміло.

Тяга до прекрасного та ексклюзивного характерна для людей цього кола. Крім того, якщо відкинути зайве святенництво і реально оцінювати ситуацію, то не можна не відзначити ще один, цілком очевидний факт. І найвидатніші фахівці, і ті, хто мали більш скромну репутацію та професійні можливості, були матеріально забезпеченими людьми. І цілком логічно, що вони вкладали свій капітал у нерухомість або перетворювали м'яті купюри на безцінні витвори мистецтва. Ми не відкриємо жодного секрету, якщо повідомимо про те, що імена багатьох наших шановних колег у різний час разом із винятковими витворами мистецтва виринали на найпрестижніших аукціонах світу. При цьому не можна не відзначити, що багато з них зрештою дарували, заповідали або в якийсь інший спосіб робили свої скарби надбанням музеїв, рідних університетів та клінік. Меценатство — це також частина їхнього життя.

Вкотре постає питання: з кого ж почати розмову про збирачів і кого вибрати з цього нескінченного списку: Фердинанда Жана Дар'є, Жана Луї Брока (Jean Louis Brocq, 1856—1928), Хулусі Бехчета (Hulusi Behçet, 1889—1948), Луїса Адольфа Дюринга (Louis Adolphus Duhring, 1845—1913), Моріца Капоші, Фелікса Пінкуса, братів Герксгеймер?

Керівник дерматологічної клініки медичної школи університету Оклахоми Марк Аллен Еверетт (Mark Allen Everett, 1928—2006) був великим лікарем, філантропом та покровителем мистецтв. Мистецтво було його довічною пристрастю. Він був колекціонером живопису, скульптури, рідкісних книг та давніх артефактів. Більшість своєї колекції Еверетт пожертвував різним музеям. За свої визначні заслуги професор Еверетт був зведений у Лицарі Ордену Святого Гробу Господнього і в 2000 р. в Римі удостоївся особистої аудієнції Папи Римського Іоанна Павла II.

Сер Вільям Джеймс Еразм Вілсон (William James Erasmus Wilson, 1809—1884) стояв біля витоків англійської дерматології. Він заснував і був першим завідувачем кафедри дерматології у Королівському коледжі лікарів. Відомий лікар і великий цінувальник мистецтва мав пряме відношення до однієї дивовижної історії, яку ми хочемо зараз нагадати.

У 1819 р. віце-король Єгипту Мохаммед Алі подарував уряду Британіїobelіск, відомий сьогодні як Голка Клеопатри. Його встановлено на північній набережній Темзи між мостами «Ватерлоо» і «Хангерфорд». І якщо віце-королю цей дар взагалі нічого не коштував, то Британії він обійшовся дуже дорого. Obelіск залишався в Єгипті до 1877 р., коли філантроп і меценат, наш шановний колега сер Джеймс Еразм Вілсон

Рис. 10. Портрет ієроніма Фракасторія Веронського. Вечелліо Тіціан

пожертвував на перевезення монумента з Олександрії до Лондона величезну на той час суму — 15 тис. фунтів і сприяв будівництву спеціального металевого понтона для транспортування. Під час подорожі до Англії корабель потрапив у шторм, понтон загубився і шестеро матросів, що його супроводжували, загинули. Але через 4 дні понтон дивом був знайдений іспанськими рибалками і врятований шотландським пароплавом «Фіцморіс», який відбуксирував його в іспанський порт Феррол. Зрештою монумент таки прибув до берегів Альбіону.

Так, кількість експонатів у колекції, як і їхній розмір, не завжди визначають реальну ціну творів мистецтва. Але, до певної міри, доктор Вілсон звичайно ж чемпіон. Експонат, про який йдеться, має висоту близько 21 м та масу 180 т. І подібних творинь у світі лише три. Окрім Лондона, Голка Клеопатри прикрашає ще Париж та Нью-Йорк (рис. 11).

Видатний німецький дерматолог Альберт Нейссер був чудово інтегрований у вище суспільство і дружив з багатьма популярними людьми. Він та його дружина Тоні були пристрасними любителями та покровителями мистецтва. До друзів подружжя Нейссер входили архітектор Ганс Пельциг, скульптор Теодор фон Гозен, композитори Густав Малер і Річард Штраус, письменник, а згодом лауреат Нобелівської премії

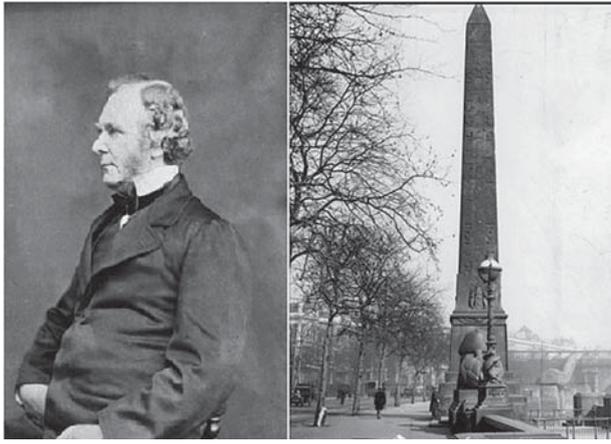

Рис. 11. Вільям Джеймс Еразм Вілсон.
Голка Клеопатри на березі Темзи у Лондоні

Рис. 12. Альберт Нейссер позує Фрицу Ерлеру. 1908 р.
Фото з колекції родини Брок зі Штайнхуде.

Герхарт Гауптман, художники Альфред Грейцер, Фриц та Еріх Ерлери. Їхня розкішна вілла, наповнена скарбами мистецтва, була культурним центром Бреслау. Серед вишуканих експонатів колекції були портрети господарів Тоні та Альберта Нейссер та багатьох відомих гостей вілли. Для історії зберігся приголомшливий фрагмент, що так вдало вписується в наше дослідження: на фотографії зображено момент, коли видатний вчений позує знаменитому художнику (рис. 12). Свою віллу та всі шедеври мистецтва великий дерматолог та меценат заповідав рідному Бреслау. В 1920 р. її було перетворено на музей. Тисячі томів із бібліотечної колекції були подаровані бібліотеці університетської клініки. На жаль, нацисти, що прийшли до влади, в 1934 р. конфіскували віллу та її вміст. У 1945 р. її було зруйновано.

Володимир (Владзимеж) Лукасевич (Władimir von Lukaszewicz, 1860–1924) — відомий львівський професор-дерматолог, один із авторів епоніма «реакція Яриша—Геркстеймера—Лукасевича». Професор був художником-аматором та колекціонером творів мистецтва. Він збирав старовинні меблі; мав колекцію старовинних скульптурних бюстів, картин та гобеленів. У 1921 р. професор Лукасевич пожертвував 12 картин, у тому числі полотно Ганса Гольбейна Старшого, до національного музею Кракова.

Фредерік Гольдшлаг (Fryderyk Goldschlag, 1893–1973) — професор дерматології у Львові та Сіднеї (Австралія), тонкий знавець літератури та живопису, зібрав чудову колекцію картин польських та єврейських майстрів. Багато експонатів своєї колекції, а якщо бути точнішим, то 29 картин, він подарував Національному музею в Кракові. Вийшовши на пенсію та переїхавши до Лондона, багато уваги приділяв літературній творчості.

Грандіозна колекція творів мистецтв та історичних артефактів родини Пінкус знаходиться

у Центрі єврейської історії інституту Лео Бека у Нью-Йорку (Leo Baeck Institute).

Один із основоположників дерматовенерології в Норвегії професор університету в Крістіанії (Осло) Цезар Пітер Меллер Бек (Caesar Peter Moller Boeck, 1845–1917) був колекціонером та пристрасним шанувальником мистецтва. Більшість свого вільного часу він проводив у музеях. У 1917 р. опублікував трактат про Рембрандта. Свою колекцію творів мистецтва вчений заповів музею свого рідного міста Драммен.

Відомий лікар з Лондона, автор цілої низки дерматологічних епонімів Фредерік Паркс Вебер (Frederick Parkes Weber, 1863–1962) від свого батька сера Германа Девіда Вебера (1823–1918), який був особистим лікарем королеви Вікторії, крім пристрасного захоплення альпінізмом, успадкував і любов до колекціонування монет, ваз та інших красивих предметів. Він був членом Королівського нумізматичного товариства.

Професор з Філадельфії Френк Крозер Ноулз (Frank Crozer Knowles, 1881–1957) колекціонував старовинні меблі, китайську порцеляну та східні килими.

Кар'єра професора дерматології та сифілідології з Клівленда Гарольда Ньютона Кола (Harold Newton Cole, 1884–1966) була довгою та видатною. Він був піклувальником і президентом Медичної бібліотечної асоціації, одним із засновників Американської ради з дерматології та сифілідології, президентом Американського дерматологічного товариства, членом-кореспондентом багатьох дерматологічних товариств у Європі та Південній Америці. Гарольд Коул був захопленим бібліофілом, фанатом рідкісних книжок. Його колекція включала перше видання «Syphilis. Sive Morbus Gallicus» (1530) Ієроніма Фракастія Веронського, перше латинське видання трактату Ульріха фон Гуттена (Ulrich von Hutten,

1488–1523) «De guaiaci medicina et morbo Gallico Liber vous» (1519), роботу Джона Хантера (John Hunter, 1728–1793), дерматологічний атлас Жан-Луї Алібера (Jean-Louis Alibert, 1768–1814) та ще багато бібліографічних раритетів.

Вільям Андерсон (William Anderson, 1842–1900) — керівник відділення дерматології у лікарні Святого Томаса у Лондоні. Співатор епоніма «хвороба Андерсона—Фабрі» (1898). Він зробив опис хвороби того самого року, коли її описав німецький дерматолог Йохан Фабрі. Вільям Андерсон був людиною багатьох талантів. Працюючи в Японії, зібрав чудову колекцію предметів японського мистецтва, гравюр, офортів та ілюстрованих книг, що відображали історію розвитку японського мистецтва. Пізніше він продав свою колекцію Британському музею. На той час її вважали найкращою в Європі, а можливо, й у світі.

Англійський лікар Едвард Альфред Кокейн (Edward Alfred Coakayne, 1880–1956) у 1933 р. опублікував наукову працю «Успадковані аномалії шкіри та її придатків» (Inherited Abnormalities of the Skin and its Appendages). На той час це була перша книга з проблеми спадкових хвороб шкіри. Він є автором епоніма «синдром Кокейна» (1936), рідкісного спадкового захворювання, дерматологічна симптоматика якого включає фотосенситивний дерматит. Едвард Кокейн зібрав видатну колекцію метеликів, яку в 1947 р. передав до музею природної історії. Він досяг вершини у цій галузі науки, коли його було обрано президентом Королівського ентомологічного товариства. Доктор Кокейн опублікував понад 200 статей та нотаток в ентомологічних журналах. У 1954 р. він отримав орден Британської імперії за заслуги в цій галузі. У своєму заповіті він залишив 5000 фунтів стерлінгів та акварелі власної роботи Британському музею, а також гроші та книги для різних ентомологічних товариств.

Президент Французького товариства медичної мікології, завідувач лабораторії у лікарні Сент-Луїс Еміль Рівальє (Emile Rivalier, 1892–1979) був ще й президентом Ентомологічного товариства Франції.

Фелікс Береншпрунг (Felix von Bärensprung, 1822–1864), керівник департаменту венеричних захворювань лікарні Шаріте в Берліні, був відомим ентомологом та провідним членом Національного ентомологічного інституту. Він відіграв важливу роль у створенні першого журналу товариства «Berliner Entomologische Zeitschrift», в якому публікував свої роботи.

Німецький дерматолог, який працював у Бреслау та Вейсбадені, Карл Туутон (Karl Touton, 1858–1934) був захопленим ботаніком-аматором. Його гербарій складався з 20 000 зразків

багатьох видів. Ця колекція була придбана у 1929 та 1935 р. ботанічним музеєм Берліна та нині включена до загальної музейної експозиції.

Австралійський лікар і конхіліолог сер Джо-зеф Кук Верко (Joseph Cooke Verco, 1851–1933), який описав симптом, названий його ім'ям, — «симптом Верко» — лінійні та точкові крововиливи під нігтями у хворих на вузлувату еритему, вільний від лікування час приділяв конхіліології (розділ зоології, що вивчає раковини). Досить рідкісне захоплення.

Його земляк та колега австралійський дерматолог з Аделаїди Роуленд Едвард Гарольд (Rowland Edward Harrold, 1865–1924) був пристрасним квітникарем. Він обіймав посаду президента Південно-Австралійського товариства любителів гвоздик та запашного горошку. Ще одним захопленням професора Гарольда став боулінг. Він був чудовим боулером і одним із засновників, мабуть, найкращого в Австралії боулінг-клубу.

Один з авторів епоніма «синдром Стівенса—Джонсона», який впевнено посів своє місце в дерматології, американський педіатр Френк Чемблісс Джонсон (Frank Chambliss Johnson, 1894–1934) був ботаніком-аматором. Це, на перший погляд, абсолютно невинне захоплення, коштувало йому життя. Він трагічно загинув, впавши з урвища під час збору зразків рослин. Йому було лише 40 років.

Його співавтор з епоніма американський хірург Альберт Мейсон Стівенс (Albert Mason Stevens, 1884–1945), з 1934 р. перебуваючи на пенсії, жив на Гаваях, де захоплювався вирощуванням тропічних фруктів. Чи вирощував він фрукти на присадибній ділянці, чи володів плантаціями, нам достеменно не відомо. Але ми точно знаємо, що, будучи власниками розкішних вілл та заміських маєтків, багато наших колег ставали любителями та тонкими знавцями садово-паркового мистецтва.

Після виходу на пенсію відомий німецький дерматолог Оскар Ганс (Oscar Gans, 1888–1983) разом із дружиною оселився в Комано, поблизу Лугано, в Швейцарії. Тут він мав чудовий будинок, зведений на схилі пагорба, в оточенні ретельно доглянутих троянд і невеликого виноградника.

Усе життя видатного німецького дерматолога Карла Герксгеймера (Karl Herxheimer, 1861–1942) було пов'язане з Франкфуртом. Але, окрім розкішного особняка на березі Майну, йому належав і чудовий котедж у Гунтені на північному узбережжі казкового озера Тун у Швейцарії.

Королівські сади К'ю в Лондоні — це справжній ботанічний музей під відкритим небом, царство дерев, чагарників і квітів. Тут облаштував свій будинок і знайшов у ньому місце для

Рис. 13. Дендрарій Вінкворт

солідної колекції картин відомий берлінський лікар, а потім керівник департаменту дерматології в лікарні Блекфрайарс (Hospital Blackfriars) Ернст Скларц (Ernst Sklarz, 1594), який емігрував з Німеччини в 1936 р.

Радістю для професора Максиміліана Уолтерса (Maximilian Wolters, 1861—1914) з Ростока були його будинок і сад, в якому він виховував одомашнених зябликів та вирощував квіти.

Власником розкішної вілли у парку Шейтнігер (Scheitnig Park) у Бреслау був всевітньо відомий лікар та вчений Альберт Нейссер.

У розкішному особняку на березі мальовничої затоки на західному узбережжі Шотландії мешкав відомий дерматолог Алан Лайєлл (Alan Lyell, 1917—2007), автор епоніма «хвороба Лайєлла».

Орхідеї, розарії, оранжереї, виноградники. Деяким цього здавалося замало. Їм хотілося відчувати інший масштаб. Доктор Вілфрід Фокс (Wilfrid Stephen Fox, 1875—1962) був видатним англійським дерматологом. Він практикував у лікарні Святого Георгія в Лондоні. У 1937 р. в графстві Суррей, на землі, що йому належала, він почав створювати дендрарій. У результаті на схилах, що ведуть вниз до декоративних озер, з'явився рідкісний по красі деревний розплідник з великою колекцією дуба, ліквідамбари, ниси, стюартії, клена, берези, азалій, рододендрона, падуба та інших чудових рослин. Ще одним експонатом у цьому чарівному різнобарв'ї став вид горобини Wilfrid Fox, названий на честь дерматолога. У 1948 р. доктор Фокс отримав вищу нагороду від Королівського садівничого товариства, в 1952 р. — передав частину свого творіння в національний фонд і ще через п'ять років подарував решту розплідника. З того часу Вінкворт-дендрарій, цей шедевр садово-паркового мистецтва, відкрито для всіх бажаючих. Найвидатніша колекція дерев у Великій Британії

привертає увагу туристів не тільки з Європи, а й з усього світу (рис. 13).

А за тисячі миль від Туманного Альбіону в спекотному, навіть, скоріше, посушливому передмісті на околицях Лос-Анджелеса відбувалися схожі події. Почесний професор дерматології в університетах Лома-Лінда та Лос-Анджелеса в Каліфорнії Семюель Айерс-молодший (Samuel Ayres, Jr., 1893—1987) протягом майже 70 років зі своєю дружиною Хелен віддавали усі сили, знання та значні матеріальні ресурси для створення у Лос-Анджелесі розкішного дендрарію. Ця казка наяву розташувалася на пагорбах біля гори Сан-Габріель і є історичною пам'яткою міста.

Звісно, наші колеги-дерматологи, вирішуючи проблеми сьогодення, будували плани на майбутнє. Але багато хто з них серйозно цікавився минулим.

Едуард Арнінг (Eduard Arning, 1855—1936) — німецько-англійський дерматолог, мікробіолог та дослідник прокази. Під час свого дослідницького проєкту в південній частині Тихого океану він працював як антрополог і зібрав 300 одиниць полінезійських культурних об'єктів для Берлінського музею етнології. У той же час як фотограф-аматор він зробив не менше 237 рідкісних фотографій на скляних пластинах і склав каталог, в якому документував місце та час кожного зображення.

Провідний дерматолог у лікарні Святого Варфоломія в Лондоні Арчібальд Кеткарт Роксбург (Archibald Cathcart Roxburgh, 1886—1954) входив до складу Королівського археологічного інституту та до Ради Британської археологічної асоціації.

Англійський лікар Вільям Аллен Стердж (William Allen Sturge, 1850—1919), співавтор епоніма «синдром Стерджа—Вебера», у 1907 р. пішов з медицини і присвятив весь свій час археології. Він зібрав колекцію грецької та етрусської кераміки, а також реліквії палеоліту та неоліту. Його персональний музей у Саффолку налічував тисячі крем'яних знарядь. Нині ця колекція зберігається у Британському музеї, а його колекція грецьких амфор — у музеї Торонто. Доктор Стердж був співзасновником та президентом Товариства доісторичної археології Східної Англії.

Крім протозоології та музики, про що ми писали вище, великий інтерес до археології та антропології виявляв майбутній Нобелівський лауреат Роберт Кох. А ще він був шанувальником творчості Йоганна Вольфганга Гете і затятим шахістом.

До речі, про шахи. Серед наших колег завжди було багато любителів цієї захопливої гри. Одні з них за своїм рівнем не поступалися професіоналам, а інші частково ними й були. І це захоплення є цілком зрозумілим, воно чудово впису-

Рис. 14. Бертольд (праворуч) та Емануель Ласкери аналізують позицію на шахівниці (1908)

ється в образ лікаря-науковця. Адже шахи справді найінтелектуальніша спортивна гра, більше схожа на мистецтво.

Ім'я другого чемпіона світу з шахів — німецького гросмейстера Емануеля Ласкера — відоме мільйонам любителів цієї чудової гри. Але мало хто знає, що членом творчої команди чемпіона був його рідний брат Бертольд Ласкер (Berthold Lasker, 1860—1928), чудовий шахіст і дерматолог за освітою (рис. 14).

Швейцарський професор Оскар Негелі (Oskar Naegeli, 1885—1959) — директор дерматологічної клініки університету в Берні, автор численних наукових праць у галузі дерматології та венерології. У 1927 р. він описав варіант пігментного дерматозу, названий згодом на його честь. «Синдром Негелі» — ретикулярна пігментація шкіри, зниження потовиділення, гіподонтія, гіперкератоз долонь та підшов. Іноді поєднується з різними соматичними аномаліями. Професор Негелі був відомим шахістом. Він представляв Швейцарію на шахових олімпіадах у 1927, 1928, 1931 та 1935 р., а також на неофіційній олімпіаді у 1936 р. в Мюнхені. Двічі ставав чемпіоном Швейцарії (1910, 1936).

Німецький лікар-дерматолог Едмунд Адам (Edmund Adam, 1894—1958) більш відомий у Німеччині та за її межами як шахіст. Він чемпіон Європи із заочних шахів (IFSB Bundesmeisterschaft, Чемпіонат Федерації) і останній переможець відкритого чемпіонату Німеччини з шахового листування. З 1946 до 1956 р. був президентом Німецької асоціації з цього своєрідного способу гри в шахи. Сьогодні цей варіант гри може викликати лише посмішку.

У роки Другої світової війни Едмунд Адам був в'язнем кількох нацистських концтаборів,

очевидно, з політичних причин. Завершив він свою довгу табірну епопею у Бухенвальді.

Цікавий факт повідомила на своїх сторінках британська газета «The Daily Telegraph»: у Великій Британії були оприлюднені поштові листівки із зашифрованими посланнями часів «холодної війни». Їх посилали один одному заступник генерального директора британської розвідки MI-5, дуже успішний шахіст Грем Мітчелл та секретний агент із Франкфурта. Ці поштові картки знайшов хтось із домашньої прислуги Мітчелла понад 50 років тому. Вони були доставлені на його адресу в Чобхемі у графстві Суррей. Відправником усіх листів був Едмунд Адам із Франкфурта. Листи надруковані на машинці і датовані 1950 р. Вони виглядають як набір шахових ходів, але експерти вважають, що це коди, які використовували шпигуни в період «холодної війни». Однак розшифрувати їх поки що не вдалося. А чи справді шпигунство було ще однією таємною пристрастю доктора Адама? Однозначної відповіді у сучасників на це питання немає.

Соломон Конрадович Розенталь (1890—1955) — доктор медичних наук, професор. Уродженець Вільнюса, випускник медичного факультету Гейдельберзького університету. Працював у Харкові та Мінську. В 1931 р. переїхав до Ленінграда. Керував шкірною клінікою Ленінградського шкірно-венерологічного інституту. З 1939 р. Соломон Конрадович завідував кафедрою шкірних і венеричних хвороб Ленінградського державного стоматологічного інституту. Він автор багатьох, на той час сучасних наукових розробок, у тому числі й пропису «Рідина Розенталя». А ще Соломон Конрадович був майстром спорту з шахів, учасником, призером та переможцем багатьох турнірів (Гамбург, Бреслау, Петербург, Мінськ). Він — перший чемпіон Білорусії (перемагав у 1924 та 1925 р.)

Сповнена драматизму історія сталася 7 березня 1942 р. у Нью-Йорку за участю професора Елі Мошковіца (Eli Moschcowitz, 1879—1964), автора епоніма «синдром Мошковіца» — тромбоцитопенічна пурпура. Великий аматор шахової гри та член Манхеттенського шахового клубу, він з волі випадку опинився поряд із колишнім чемпіоном світу Хосе Раулем Капабланка в той момент, коли уражений інсультом шахіст упав на підлогу. Мошковіц намагався надати йому першу допомогу та організував машину «швидкої допомоги», щоб відвезти чемпіона до лікарні Гори Сінай, де сам тоді працював. Увечері наступного дня Капабланка помер. Доктор Мошковіц разом із колегами брав участь у розтині, який підтвердив причину смерті.

Рис. 15. Еде Нойбер біля крила свого улюбленого біплана. Жовтень 1931 р.

А черговий хід за шахівницею роблять нові гравці: Ернесто Че Гевара, не випадкові люди в дерматології Нобелівський лауреат Роберт Кох і видатний педіатр Ніл Федорович Філатов (1847–1902), автор епоніма «плями Філатова—Коплика» (одна з ранніх ознак кору), засновник шахового клубу в Кобленці відомий дерматолог Оскар Саломон (Oskar Salomon, 1875–1933), дерматолог з Нового Орлеану Ісидор Даєр (Isadore Dyer, 1865–1920), керівник клініки дерматології в Аугсбурзі професор Вольфганг Ніколовські (Wolfgang Nikolowski, 1918–2012)... Один з авторів цього матеріалу професор Лебедюк теж розставив шахові фігури, але партія не відбулася — доцент Корхов вирушив на полювання.

Ми не будемо вступати у дискусію з тими, хто вважає, що шахи — шкідлива гра, тому що шахісти втомлюються від сидіння і у них псується постава. Ми просто погодимося з колегами, які прагнуть екстриму і заради гострих відчуттів готові увійти у «штопор» або зробити «мертву петлю». І якщо для когось це метафора, то тільки не для професора Вітгольда Совінського (Witold Sowinski, 1917–2009), дерматовенеролога з Познані, великого фахівця з мікології. Аероклуб, аеродром, кабіна літака стали невід'ємною частиною його життя. Піднявшись у повітря за штурвалом літака в 1936 р., незважаючи на жодні перепони як у небі, так і на землі, він залишався відданим членом авіаклубу до самої смерті. А перепони справді були: спочатку фашисти — Друга світова війна, потім комуністи — у 50-

роках минулого століття комуністична влада усунула його від польотів. І лише 1956 р. він зумів повернутися до активної авіаційної діяльності.

Професор дерматології університету в Дебрецені, а потім у Будапешті Еде Нойбер (Ede Neuber, 1882–1946) настільки був захоплений авіацією, що отримав ліцензію пілота та купив собі власний літак (рис. 15).

Там, у хмарах, доктор Совінські та доктор Нойбер могли скласти відмінну пілотажну групу з Марвіном Чорноскі (Marvin Chernosky, 1926–2010) — керівником дерматологічної клініки університету штату Техас у Х'юстоні. Саме літак був одним із головних захоплень відомого дерматолога. Крім того, це був ще й улюблений транспортний засіб для подорожей на його ранчо Хілл-Кантрі, якому Марвін приділяв багато уваги. Він насолоджувався сімейними походами, полюванням, рафтингом, тенісом, водними та гірськими лижами.

А ще раніше, у 1914 р., на зорі повітроплавання дерматолог з Нью-Йорка доктор Джером Кінгсбері (Jerome Kingsbury, 1871–1944) з дивовижною відвагою підкорював п'ятий океан на повітряній кулі. 8 червня 1914 р. в Холмсбурзі, штат Пенсильванія, після дев'ятимісячного періоду підготовки він здійснив самостійний переліт. А ще через чотири місяці, 8 жовтня 1914 р., незадовго до полудня в небо Піттсфілда в штаті Массачусетс піднялися чотири повітряні кулі. У той день там проводились змагання на дальність польоту на приз Кортленда Ф. Бішопа (Cortland F. Bishop). Аеростатом під назвою «Я бачу тебе» керував доктор Джером Кінгсбері. Він один із видатних першопрохідників американської авіації, член унікальної організації «Ранні птахи».

Але літак — це вже абсолютно ексклюзивно. Злітаєш дуже швидко і втрачаєш зв'язок із землею. А піднятися до небес на своїх двох хіба менш цікаво та захопливо? І підкорювати нові висоти вирушали наші колеги-альпіністи. Там, на крутих гірських перевалах і на глянці вічних льодовиків вони, швидше за все, не думали про своїх пацієнтів та студентів. Крок за кроком піднімалися вгору, шукали шлях до чергової вершини.

Змінивши клініку на альпійський схил, а скрипку на альпеншток, йшов у гори затятий альпініст Гвідо Мішер, професор дерматології в університеті Цюриха, декан медичного факультету, президент Академії медичних наук Швейцарії. Професор Мішер — автор численних наукових публікацій. Ціла низка синдромів носять його ім'я: синдроми Lutz—Miescher, Bloch—Miescher, гранулематозний хейліт Мішера, радіальна гранульома Мішера, доброякісна папульозна пухлина волосяних фолікулів — трихофолікулома

Мішера, форма вовчакового некробіозу — синдром Miescher—Lederer.

Трагічно закінчилося 12 серпня 1899 р. гірське сходження в австрійському Тиролі для Соломона Герксгеймера (Salomon Herxheimer, 1841—1899), старшого з братів Герксгеймерів. Він раптово помер від серцевої недостатності. Соломон і Карл Герксгеймери — відомі дерматологи з Франкфурта. У 1874 р. Соломон відкрив лікарню для пацієнтів зі шкірними та венеричними хворобами. Його молодший брат Карл працював разом із ним із 1887 р., а 1894 р. став директором клініки. Дружина Соломона Фані незабаром після його смерті започаткувала фонд для безкоштовного лікування пацієнтів, які бідують.

Професор Йосип Флегер (Josip Fleger, 1896—1966) — керівник дерматологічної клініки в Сараєво, автор першого в Югославії підручника з дерматовенерології. Президент альпіністського клубу. Прекрасний лікар, чудовий викладач, досвідчений фотограф. Він систематично вирушав у гори Хорватії, Боснії та Герцеговини. Крім того, був юридичним консультантом та медичним експертом у питаннях альпінізму. Писав статті для хорватського журналу альпіністів.

Знаходили підходящий час і піднімалися у гори відомий англійський дерматолог і пристрасний альпініст Фредерік Паркес Вебер, професор дерматології та сифілідології Колумбійського університету в Нью-Йорку Джордж Міллер Мак-Кі (George Miller MacKee, 1878—1955), а слідом йшли інші колеги. Це захоплення для обраних, адже гори люблять сміливих. Тут небезпека може чатувати на кожному кроці. Льодовики, прірви та ущелини — не склепіння дерматологічних клінік. Але трохи фантазії, трохи уяви, і ми повіримо, що десь на світанку, а можливо, у вечірніх сутінках на гірських стежках у Кордельєрах або в канадських Скелястих горах, а можливо, вже біля багаття на альпійському привалі наші колеги продовжують свій шлях до реальних вершин.

Шановні дерматологи були готові випробувати адреналіновий душ не тільки у небі та на суші, а й у воді. Найбільшим захопленням відомого англійського професора дерматології та декана медичного факультету університету Шеффілда, автора «Снеддон—Вілкінсон-синдрому» (1956), Яна Брюса Снеддона (Ian Bruce Sneddon, 1915—1987), якщо не говорити про медицину, був вітрильний спорт. Джордж Крайтон Уеллс, якого ми згадували вище, багато часу приділяв дайвінгу, плаванню та веслуванню. Крім того, він був ще й вправним лижником.

Шведський дерматолог Джеймс Віктор Страндберг (James Victor Strandberg, 1883—1942), професор Каролінського інституту в

Стокгольмі, у вільний час теж любив вітрильний спорт та риболовлю.

Метью Сідні Томсон (Matthew Sydney Thomson, 1894—1969), викладач і лікар з лікарні Королівського коледжу в Лондоні (описав «синдром Ротмунда—Томсона»), був чудовим стрільцем і серйозним філателістом; він зібрав дуже гарну колекцію марок.

Віртуозно повадився зі зброєю і Річард Лейтон Саттон-старший (Richard Lightburn Sutton Sr., 1878—1952), керівник дерматологічної клініки в університеті Канзасу, автор численних наукових праць та епонімів «виразка Саттона» (1911) та «невус Саттона» (1916). До речі, його син Річард Лайтберн Саттон-молодший (Richard Lightburn Sutton Jr., 1908—1990) теж відмінно володів мисливською зброєю і був надійним помічником у батькових справах. Як спеціальний представник департаменту природної історії в університеті Міссурі (м. Колумбія) він здійснив кілька мисливських та фотографічних експедицій у 20-х роках минулого століття до різних країн Африки та Азії. Річард Саттон-старший особливо цікавився племінними народами районів, які відвідував. Він документував їхні звичаї за допомогою фотографій, короткометражних фільмів та кількох опублікованих книг. Пристрасний любитель трофейного полювання та найсерйознішої риболовлі він робив винятково цікаві сафари. Перелік його трофеїв вражає: леви, тигри, білі ведмеді, блакитні та чорні марліни, тунці, риба-меч... (рис. 16, 17). Найцікавіше з того, що відбувалося з видатним мандрівником та мисливцем, знайшло відображення у його захоплюючих книгах. Їхні промовисті назви говорять самі за себе: «Африканське свято» («An African Holiday», 1924); «Тигрові стежки у Південній Азії» («Tiger Trails in Southern Asia», 1926); «Довгий шлях; навколо світу з камерою та гвинтівкою» («The Long Trek; around the World with Camera and Rifle», 1930); «Арктичне сафари» («An Arctic Safari», 1932); «Срібні королі перевалу Аранзас та інші оповідання» («Silver Kings of Aranas Pass and other stories», 1937).

Не перелічити всіх любителів риболовлі серед наших колег-дерматологів. Але так вже вийшло, що зовсім мало хто увічнив це своє захоплення на фотографіях. Ми із задоволенням можемо показати кількох з них: це вже знайомі нам професор Річард Саттон з Канзасу та угорський професор Еде Нойбер, а також Амір Хоссейн Мегреган (Amir Hossein Mehregan, 1931—2000), американський професор іранського походження з університету Детройта (рис. 17).

Улюблене заняття відомого американського бактеріолога та гінеколога і зовсім не чужого у

Рис. 16. Річард Лейтон Саттон-старший
Трофейне полювання на Шпіцбергені (1932).

Рис. 17. Амір Хоссейн Мерґеган (вгорі) та Еде Нойбер
в очікуванні клювання, а Річард Саттон уже з уловом

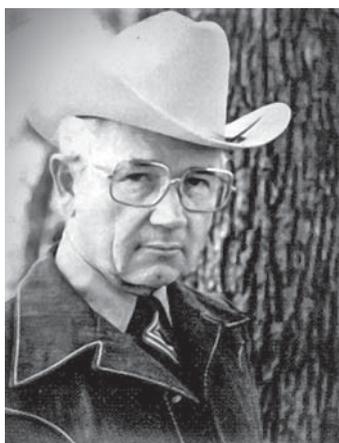

Рис. 18. Герман Лоуренс Гарднер

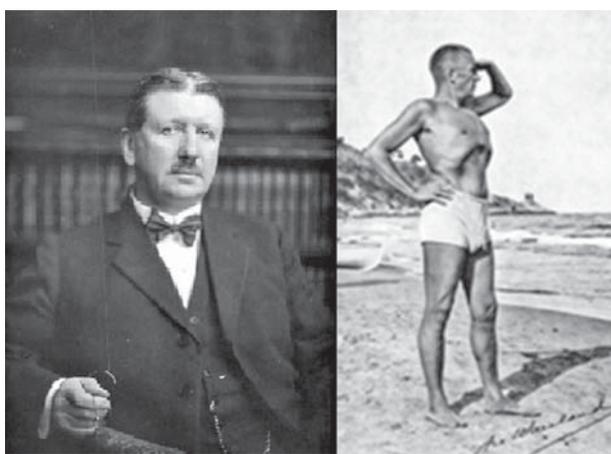

Рис. 19. Йохан Рейнхольд Альмквіст

венерології вченого та лікаря Германа Лоуренса Гарднера (Herman Lawrence Gardner, 1912–1982) (рис. 18) інакше, як екзотичним, і не назвеш. У 1955 р. він виявив вид бактерій, якому надав своє ім'я — *Gardnerella vaginalis*. Вийшло дуже пікантно. Те, що він був президентом Асоціації акушерів-гінекологів Техасу та Міжнародного товариства з вивчення хвороб вульви, сприймається як належне. Він прожив усе життя в Техасі і був тегасцем від початку до кінця. На будь-кого не може не справити враження те, що доктор Гарднер був учасником і багаторазовим переможцем тваринницьких родео в Х'юстоні. Крім того, займаючись селекцією та вирощуванням великої рогатої худоби, він був ще й президентом Міжнародної асоціації селекціонерів Брангус, цієї популярної м'ясної породи.

Поза всяким сумнівом, явний відтінок екзотики та ексцентричності мало захоплення Йохана Рейнхольда Альмквіста (Johan Reinhold Almqvist, 1869–1945) — професора сифілідології та дерматології Стокгольмського університету (рис. 19). Він є автором видатних робіт про ртутну інтоксикацію, кругообіг ртуті, перманентне

лікування сифілісу та низки робіт іншої спрямованості. Професор Альмквіст був членом багатьох європейських дерматологічних суспільств, а ще — переконаним прихильником та пропагандистом нудизму. Активна робота в Швеції та постійні виступи на різних міжнародних форумах з «оголеної культури» зробили його дуже популярним серед нудистів Європи. У 1932 р. професор Альмквіст виступив як опініон-лідер в журнальному фільмі «Здоров'я через оголену культуру — нудисти на Іргарі», який популяризує нудизм [5].

Анатолій Ілліч Лебедев (1887–1923) — основоположник наукової та практичної дерматовенерології у Середній Азії. У 1920 р. його було обрано професором кафедри шкірних та венеричних хвороб у щойно утвореному Туркестанському університеті. Лекції, обходи, заняття зі студентами, огляд пацієнтів — усе за традиційною схемою. А вечорами він успішно виступав на арені Ташкентського цирку як борець. Виходячи на борцівський килим у чорній масці, як було прийнято на той час, він завжди залишався непереможним.

Професор дерматології, сифілідології та сечостатевої хвороб з Омахи Герберт Клайтон Самні (Herbert Clayton Sumney, 1870—1935) увійшов в історію світового спорту, взявши участь у турнірі з гольфу на IV літніх Олімпійських іграх 1904 р., що проходили в Сент-Луїсі. Тоді цей вид спорту входив до олімпійської програми. І нехай нашому колезі довелося зупинитися, не досягнувши п'єдесталу, але сам цей факт вражає. Є олімпійці серед дерматологів!

Джон Мейзенхеймер (John «Lucky» Meisenheimer, b. 1957) (рис. 20) — керівник відділу дерматології регіональної системи охорони здоров'я в Орландо. Письменник, актор і спортсмен мав багато еклектичних інтересів. Він удостоєний міжнародних книжкових премій як переможець у категоріях «Наукова фантастика» і «Наукова фантастика та екшн». Як всесвітньо відомий збирач, історик та володар найбільшої у світі колекції йо-йо внесений до «Книги рекордів Гіннеса». Він здійснив заплив на пів милі, тримаючи палець ноги в роті. Не перерахувати все більше, ніж ексцентричні уподобання доктора Мейзенхеймера, повідомимо лише про одне: він чемпіон світу з верушіння вухами.

Американський дерматолог з Маямі Віктор Віттен (Victor H. Witten, 1916—2007) за своє довге професійне життя задумав і створив дивовижну колекцію аудіо- та відеозаписів інтерв'ю з більше ніж 200 відомими дерматологами. Завдяки цьому незвичайному хобі сучасники та нащадки отримали колективні знання та спогади, що охоплюють більше ніж 130-річний період європейської та американської дерматології. З тими, хто вважає, що в цьому немає нічого особливого і, по суті, це була просто його робота, ми будемо категорично не згодні. Адже ніхто інший це не зробив.

Наш польський колега з Кракова, ректор Ягеллонського університету, президент Товариства друзів образотворчих мистецтв та масон Францішек Вальтер (Franciszek Walter, 1885—1950) був володарем однієї з найцінніших у Європі колекцій еротичного мистецтва.

Доктора Джеффри Барроу Доулінг (Geoffrey Bagrow Dowling, 1891—1976), керівника відділу дерматології у лондонській лікарні Святого Томаса, вважають найвидатнішим британським дерматологом свого часу. Будучи тонким знавцем і цінувальником літератури, музики та живопису, з віком він поринув у мистецтво приготування їжі, з великим ентузіазмом займаючись кухарською творчістю. Це захоплення приносило йому велике задоволення.

Особливе ставлення до ексклюзивних кулінарних творів відчував і відомий чиказький лікар Вільям Баум (William L. Baum, 1867—1932),

Рис. 20. Джон «Лакі» Мейзенхеймер

дерматолог та шкіпер-аматор. «...Спершу ніжки кабана, ведмідь, бобер, англійський фазан, дикий гусак, страус, перепілка, індичка, сурок, раки...» А продовження навіть важко уявити. Природно, що наш шановний колега міцно влаштувався у клубі гурманів Чикаго. Ще однією пристрастю доктора Баума був вітрильний спорт. Він був командиром чиказького яхт-клубу, а його яхта — флагманом цього клубу.

Повертаючись до того, про що йшлося вище, хочемо відзначити, що ще багато наших колег реалізовували свої літературні здібності, оповідаючи про власні захоплення із захватом, докладно і професійно. Професор з Канзасу Річард Лайтберн Саттон писав книги про полювання, риболовлю та подорожі, Йосип Флегер — про альпінізм, Бертольд Ласкер — про шахи, Джон Мейзенхеймер — про йо-йо. Фредерік Паркес Вебер, Алоїс Грейтер та Джордж Бейкер — про мистецтво, Францішек Вальтер — про захоплені історичні аспекти венерології. Адольф Дюпон — автор історичних есе про знаменитих художників. Відомий дерматовенеролог професор Московського університету Михайло Олександрович Членов (1871—1941) у своїх спогадах розповідав про дружні стосунки та листування з великим російським письменником Антоном Павловичем Чеховим. Всесвітньо відомий норвезький лепролог Даніель Корнеліус Даніельсен (Daniel Cornelius Danielsen, 1815—1894) протягом двох років писав анонімні відгуки про спектаклі нового театру «Den norske Scene» в газету «Bergensposten». Нічого дивного, адже він був одним із засновників цього театру.

Коли ми розповідали про нашого видатного колегу-літератора Михайла Опанасовича Булгакова і згадували його повість «Собаче серце», була спокуса розповісти про любов дерматологів до братів наших менших. Але булгаківське

«Собаче серце» — це точно не про собак. Тому розповімо про чотирилапих друзів зараз.

Отже, зовсім небагато, але дещо нам про це відомо. Професор кафедри дерматології в університеті Гейдельберга Йозеф Хемель (Josef Hämel, 1894–1969) дуже любив свого курцхаара, а керівник відділу дерматології у Вестмінстерській лікарні Лондона Томас Колкотт Фокс (Thomas Colcott Fox, 1849–1916) важко переживав загибель свого улюбленого абердинського тер'єра, який потрапив під колеса автобуса. Німецький дерматолог Карл Брук (Carl Bruck, 1879–1944), той, який разом із Августом Вассерманом (August Wassermann, 1866–1925) та Альбертом Найссером розробив серологічний тест на сифіліс, відомий у всьому світі як «реакція Вассермана», з великою ніжністю ставився до двох своїх тер'єрів. Деякі чотирилапі улюбленці навіть бували в клініках своїх господарів. Принаймні

потрапляли на групові фотографії зі співробітниками улюблений собака Карла Герксгеймера та кіт професора Олексія Сергійовича Зеніна (1892–1968), завідувача кафедри шкірних та венеричних хвороб у Самарі (Куйбишев). Те, що собак професора Алана Лайєлла звали Мердок і Монро, собаку Фелікса Пінкуса — Пак, а Альфреда Фурньє — Дасією, не викликає особливих емоцій. А ось те, що собака Альберта Нейссера носив кличку Унна, не може залишити нас байдужими. Ймовірно, непрості стосунки склалися між великими дерматологами.

Звичайно, у наведеному матеріалі розказано далеко не про всіх колег, гідних того, щоб їхні захоплення стали об'єктом нашої уваги. І не всі їхні «маленькі та великі слабкості» ми згадали. Але зберігаємо надію ще повернутися до цікавих деталей із життя наших шановних колег-дерматологів.

Список літератури

1. Бондар СА, Псюк СК. До 80-річчя кафедри шкірних та венеричних хвороб Вінницького національного медичного університету імені МІ Пирогова. Український журнал дерматології, венерології, косметології. 2016;2:121-124.
2. Булгаков М. Под пятой. Дневник. Письма и документы. М.; 2011. 784 с.
3. Гусаков НИ. Научный вклад Иеронима Фракастория Веронского в развитие учения о сифилисе. Дерматология та венерология. 2009;4:94-98.
4. Муромцева-Бунина ВН. Жизнь Бунина. Беседы с памятью. М.: Сов. писатель; 1989. 509 с.
5. Journalfilm från SF 1932 med Johan Almkvist. Hälsa genom nakenkultur — nudister på Ingarö. <http://www.filmarkivet.se/movies/veckorevy-1932-08-15>.

S.S. Korkhov, M.M. Lebediuk

Odesa National Medical University

Non-dermatological interests of well-known dermatologists

In the turmoil of everyday life, in a series of events determined by the struggle between the concepts of «want» and «should», we look forward to the moment when there will be an opportunity to take up our favorite business. And it is inspiring because a hobby is something we do purely for pleasure.

It is difficult to imagine a person who does not have any hobbies. In our historical research, we focused on interests, hobbies and preferences that go beyond the main work of more than one hundred well-known dermatologists, venereologists and some other specialists associated with dermatovenereology. For the most adventurous of them, such hobbies became an integral part of life, a key to the complex labyrinths of their spiritual world, a mirror of their worldview, a tuning fork of their morality.

The names of most of the people mentioned in the article are inscribed in golden letters in the history of medicine and dermatovenereology in particular. They made many scientific discoveries, their brilliant clinical experience helped to heal and alleviate the suffering of a huge number of patients, they are talented teachers who generously shared their knowledge with their students. At the same time, most of them had high civic qualities.

We have tried to reveal little-known pages of the lives of our esteemed colleagues. We modestly peeked behind the scenes to better see and appreciate what was happening on the main stage.

So, the presented material is about our outstanding colleagues and their hobbies, banal, remarkable and diverse: love for painting, music, literature; collecting; passion for sports and other options for active pastime; extraordinary, exotic preferences and other things that can hardly be considered as hobbies which for some of our colleagues became perhaps more important than the medical vocation.

Keywords: dermatologist; venereologist; interests; preferences; hobbies.

Дані про авторів:

Корхов Сергій Сергійович, к. мед. н., доц. кафедри дерматології та венерології

E-mail: orkho@ukr.net

Лебедюк Михайло Миколайович, д. мед. н., проф., зав. кафедри дерматології та венерології

<https://orcid.org/0000-0001-5674-0196>

65006, м. Одеса, вул. Академіка Воробйова, 5 E-mail: ldipp90@ukr.net

Американська академія дерматології визнала статтю українських дерматовенерологів (доцента Сергія Корхова та професора Михайла Лебедюка) однією з кращих робіт за 2022 р., висунутих на присудження премії Семюеля Дж. Закона*

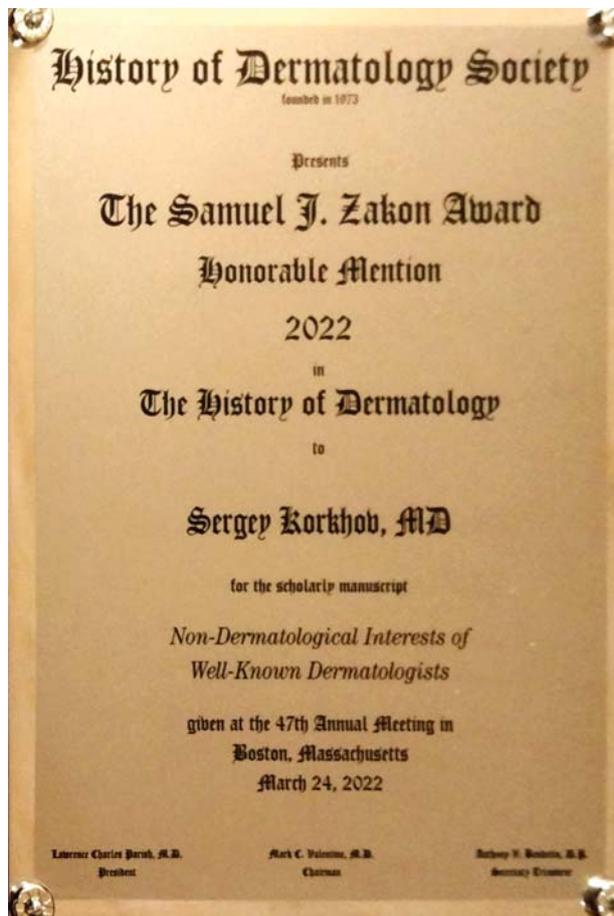
Надійшло повідомлення зі Сполучених Штатів Америки, від Американської академії дерматології. На засіданні Комітету з присудження премії Семюеля Дж. Закона (Samuel J. Zakon Award Committee) однією з кращих робіт за 2022 р., висунутих на розгляд, була визнана стаття двох авторів з України — доцента кафедри дерматології та венерології Одеського національного медичного університету *Сергія Сергійовича Корхова* та завідувача кафедри, професора *Михайла Миколайовича Лебедюка*.

Президент Комітету професор *Марк Валентин* (Mark C. Valentine, MD) особисто привітав авторів та подякував їм за участь у конкурсі. У його листі на ім'я доцента Сергія Корхова зокрема сказано: «...З позитивного боку, інформація у статті є надзвичайно цінною. Факти та фотографії дійсно хороші, а наведені подробиці можуть містити деякі сюрпризи навіть для добре обізнаних шанувальників дерматології. Як ви і доктор Лебедюк заявляєте в перших кількох абзацах статті, вподобання може зробити життя повнішим і приємнішим. Я думаю, це чудово, що ви знайшли час, аби зібрати всю цю інформацію, і якщо її зможуть прочитати молоді лікарі, це дасть їм привід та навіть натхнення, щоб розширити свій кругозір за межі медицини».

Доречно нагадати, що Товариство історії дерматології Американської академії дерматології присуджує премію Семюеля Дж. Закона щорічно, починаючи з 1980 р., на відзнаку нових важливих робіт, присвячених історії захворювань шкіри, їхньому лікуванню та людям, які відігравали важливу роль у дерматології. Премія носить ім'я відомого дерматолога з Чикаго Семюеля Дж. Закона, першого історика Американської академії дерматології, і є, мабуть, найпрестижнішою нагородою цього напрямку в дерматології. Неможливо не відзначити, і це особливо приємно, ще одну цікаву і важливу обставину. Семюель Джозеф Закон деяким чином є нашим земляком. Саме так — він народився в Україні, 26 грудня 1898 року у славетному місті Києві.

Ще ніколи за весь період існування премії її не отримували представники держав з пострадянського простору. У переліку лауреатів премії за її багаторічну історію такі визначні у світі дерматології та історії медицини постаті, як Алан Лайелл (1917–2007) та Джон Савін (1935–2006) з Шотландії; Карл Голубар (1936–2013) і Манфред Скопец з Австрії; Уолтер Левер (1909–1992) зі США; Даніель Валлах і Жерар Тільль з Франції; Баррі Е. Монк з Великої Британії; Альбін Пропп (1907–1990) з Німеччини; Анджей Гжибовскі і Стефанія Яблонська (1920–2017) з Польщі та ще багато всесвітньо відомих фахівців. А протягом останніх 6 років, починаючи зі 2016 р., її отримували тільки автори зі США.

Президія Української асоціації лікарів дерматологів, венерологів і косметологів та редакційна колегія «Українського журналу дерматології, венерології, косметології» вітають наших колег-дерматовенерологів доцента Сергія Корхова і професора Михайла Лебедюка з цією престижною відзнакою Товариства історії дерматології Американської академії дерматології та бажають їм нових творчих здобутків.

Наприкінці березня 2023 р. у Бостоні на урочистому засіданні Американського Товариства історії дерматології Президент Комітету з присудження премії Семюеля Дж. Закона пан Марк Валентин серед кращих публікацій за 2022 р. відзначив і статтю двох наших колег з Одеського національного медичного університету — доцента Сергія Сергійовича Корхова та професора Михайла Миколайовича Лебедюка — за роботу «Non-Dermatological Interests of Well-Known Dermatologists» («Недерматологічні захоплення відомих дерматологів»). У нагороду вони отримали почесний меморіальний адрес як ознаку визнання їхньої роботи — «receive a plaque recognizing your work for honorable mention» та поваги колег.

* <https://onmedu.edu.ua/amerikanska-akademija-dermatologii-viznala-stattju-docenta-sergija-korhova-ta-profesora-mihajla-lebedjuka-odnieju-z-krashnih-robot-visunutih-na-prisudzhennja-premii-semjuelja-dzh-zakona/>